

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai	A lap szellemi részét illető cikkek a szer-
Egészévre — — — — —	8 kor.	a lapot tagdíjaikért kapják.	kezőségnek, az előfizetési pénzek a pénz-
Félévre — — — — —	4 "	—	tári, — az esetlegesen reklamációk pedig a
Negyedévre — — — — —	2 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	kiadóhivatalnak küldendők.

A régészet történelme Gyulafehérvárt.

Alább következő fölolvásomat az Alsófehérvármegyei Történelmi, Régészeti és Természettudományi egyesületnek 1902-ki május hó 28-án tartott választmányi gyűlése számára irtam meg, de az összehalmozott hivatalos tárgyak elintézése annyira igénybe vette az időt, hogy fölolvásásomnak el kellett maradnia: azért — az ügy érdekében — ezen úton közlöm azt az érdeklődőkkel. — A fölolvásás pedig így szól:

Mélyen tisztelt Választmány!

A legutóbb tartott választmányi gyűlésen azt az indítványt kockáztattam meg, hogy ezentúl minden választmányi gyűlés alkalmával a hivatalos anyagok monoton leírése, illetőleg feldolgozása előtt egy vagy több, de mindenesetre legalább egy, együletünk működési körébe tartozó tárgyról szóló hosszabb vagy rövidebb fölolvásás, előadás vagy legalább megheszélés tartassék azon okból, hogy együletünk méltóságának és nemes hivatásának megfelelően, gyűléseink menetébe *lelket, életet* öntsünk, hogy így ne csak a hivatalos vagyis többé-kevésbé száraz eseteknek megállapításából álljon összejöveteleinknek — csak rideg csontvázhoz hasonló eredménye.

Nem gondolom, hogy merész és meddő indítványt tettem volna, mert ama választmány elfogadván és magáévé tévén indítványomat, készséggel kimondta, hogy ezentúl a választmányi tagok összejövetele alkalmával a tárgysorozat elintézését mindig egy-egy fölolvásással kezdjük meg.

Igen természetes, hogy az ügy érdekében kifolyólag senkit sem lehet fölolvásás tartására kirendelni, hanem csak az önkéntes, jó indulatból, ügy- és munkakedvből eredő elhatározásra lehet támaszkodni és számítani; mert hisz a tudomány terén is fennáll azon általánosan ismeretes érv, hogy szívhez csak az jut, mi szívből jött.

Ideálom szerint pedig ohajtanám, hogy az együletünk körében tartott fölolvásások ne csak elhangozzanak úgy, mint a pusztában kiáltozóknak szava, hanem, hogy az igen tisztelt hallgatók szívébe is behatolván, egyszersmind a szellemnek kellemes szórakoztatást is szerezzenek.

Általában tehát indítványom merésznek és meddőnek nem mondható, csak részletei iránt van némi aggodalmam.

Nem merész ez az ajánlat már csak azért sem, mivel meg vagyok győződve, hogy oly együletben, melynek tagjai szép sorában a város intelligenciája majdnem teljes számban van képviselve, bizonyára sokan lesznek olyanok, kik a tu-

domány és együletünk érdekében örömmel ragadják meg az alkalmat, hogy a közérdek nemes szolgálatába szegődve szívesen segédkezzenek annak terjesztésében, a mi szép, jó és hasznos.

Meddőnek sem nevezhető tehát indítványom; de mégis attól tartok, hogy egy kis merészség rejlik benne, mely részint reám, indítványt tevőre, részint pedig a tisztelt választmányi tagokra vonatkozó merénylet alakjában tünetik föl.

Mert, mikor ezen ügy tárgyalásakor kételyek merültek föl indítványom kivételére nézve s a többi közt azon kérdés is fölmerült, hogy kik fognak tartani fölolvásásokat? — fiatalos, heves véremtől, együletünk iránti odaadó szeretetemtől elcsábittatván, azon talán egy kissé elhirtelenkedett ígéretemre ragadtam el magamat, hogy mind azon esetekben, mikor más, méltóbb fölolvásó nem jelentkeznék, én magam fogok tartani fölolvásást.

Ez már aztán merészség számba megy, mert először nagyon sokat tettem föl magamról; sok és nehéz munkára vállalkoztam, melynek megfelelni — legalább kellőleg megfelelni — még nem leszek képes, és másodsor talán igen sok türelmet igényeltem a tisztelt választmány részéről azért, hogy esetleg ki lehetne téve azon veszélynek, hogy fölolvásásaimmal majd kitérítsem figyelmüket — saját magam iránt való előzékenységéből nem mondom: unatkozottam.

No, de még ezen feltevésektől sem riadok vissza, mert megnyugt az azon biztos remény, hogy nem csak többen, de sokan lesznek, kik fölolvásnak, s majd kellő változatosságot kölcsönöznek e hazafias szent ügynek, s megnyugtát továbbá azon erős tudatom, hogy bizony valami természetfölötti nagy munkára sem vállalkoztam, mert minden, mit együletünk érdekében teszek, reám nézve nem terhes munka; de ha az volna is, nem baj, mert nekem a munka maga csak sport, nem pedig teher, vagy unalom, s Sir John Lubbockkal együtt mondom én is, hogy az élet bajai közé természetesen nem számítom a munkát.

A mi pedig a tisztelt választmányon bekövetkezhető kifárasztást vagy unatkoztatást illeti, megvagyok győződve, hogy kiki módot fog találni arra nézve, hogy attól ügyesen kiesztelt úton-módot megmenekülhessen.

Igy tehát aggodalmaim a legjobb akarattal békét kötvén. Isten nevében hozzá fogok az e fajta első fölolvásásomhoz.

* * *

Talán fölösleges is mondanom, hogy a fölvilágosodás fáklyájának fénye mind inkább terjed és hova tovább mind

intenzívebb hatással van mindentűt e föld kerekességén: de fénye és melege mindamellett egy-egy ponton nem érvényesül oly mértékben, hogy e fölött teljes megelégedésünket nyilváníthatnók, mert például még nem világitotta be kellőleg hazánkat, de a híres, művelt nyugati kultúrától sem, hogy a régészeti tudományt mindenfelé az őt megillető tiszteletben, előismerében részesítsék.

A felsőbb körök, a tudósok lerakják ugyan tiszteletadójukat úgy ahogy, de a nagy publikum legnagyobb része szánakozó vagy gúnyos mosolylyal tekint az archaeologusra.

Nagy tévedés, nagy hiba ez; mert, ha a régészetet kissé közelebbről vesszük szemügyre, vagy csak kissé figyelmezzünk szemléljük és behatóbban, részletezve kutatjuk, bizonyára rájövünk e nagy hibának föl- és beismerésére.

S ha az őszinte föl- és beismerés sikerült, akkor már nagyot is lendítettünk a fölvilágosodás — a tudomány terjesztésén, mert az, ki az archaeológiát meghecsülni tudja és hasznosságát belátja, az bizonyára megnyitja, kitárja számára szívét, lelkét, mivelni és támogatni fogja a hol csak tudja és a hogy csak erejéből teik.

A régészettudomány foglalkozik őseink történelmével, összes életnyilvánulásaival, lelki életével, műveltségével és művészetével, s az ezzel való foglalkozás már magában véve több gyönyört nyújt, mint bármely más, az emberi étellel, a nemzetek fejlődésével lazábban összefüggő tudományág.

Gyönyörűséget és oklást talál benne a történész, a művész, a theologus, a jogász, a katona, a természetbúvár, de a diplomata — és az egyszerű polgár is.

Engedjék meg kérem, hogy ezen állításom helyességének bizonyítását az ezután tartandó fölolvásásaim alkalmára főtartva, most csak rövideden mutathassam ki, hogy Gyulafehérvárt voltak a régebbi időkben is lelkes hazafiak és nemes tudósok, kik a régészet tudományát megalapították s magas fokig fejlesztették.

Mi tehát az elődök példáját követve, arra vagyunk hivatva, hogy igaz hazafiaságból híven és lelkiismeretesen folytassuk és tovább fejlesszük az oly szépen megkezdett remekművet.

A legelső, ki az újabb korban Dáciáról általában irt és Dáciában kiadott római feliratos könyek szövegét közölte, az Bonfin nevű olasz volt, 1558-ban megjelent: „Rerum ungaricarum decades IV. cum dimidia“ című munkájában.

Ezen föliratos kö Várhelyen találtott és Lucius Annus Fabianus római helytartóról szól, ki Kr. u. 154—158 közt és Publius Furius Saturninusról, ki Kr. u. 161-ik évben helytartója volt Dáciának.

E jó példa nem maradt követés nélkül, mert Gyulafehérvár nem sokára azon hely volt Erdélyben, hol a régészetet legelsőbben fölkarolták.

Ez igen természetes dolog, mert itt, hol az egyházi és a politikai tevékenységnek központja volt, a gazdagon talált római emlékek bő alkalmat nyújtottak azok gyűjtésére. Itt akadunk tehát e fontos tudomány első ápolóira.

Gyulafehérvár a 11-ik század óta az erdélyi országgyűléseknek, sőt Erdély Magyarországtól való elválása óta az erdélyi fejedelmeknek is székhelye volt.

Igen kedvező talaj volt itt tehát arra, hogy már korán a tudomány magasabb kincsei iránt az egyházi és világi

urak érdeklődését fölébressze és a buzgóságot és a bajlamot növecsse a római emlékek tanulmányozására.

Ezen tudós férfiak díszes sorát nyitja meg a fehérvári káptalan egyik érdemdús tagja Mez. rits (Mesericus) János Kolozs megye főesperese Franciscus de Wárda plébános (1514—1526) kortársa, ki buzgón felkutatta a római régiségeket s azok tanulmányozása alapján a többi közt a római colonia Ulpia Trajaná-nak fekvését nagyon helyesen, Várhely vidékére helyezte.

Az 1838-ban megjelent Erdélyegyházmegye Schematismusa őt Johannes de Megeriche-nek nevezi; 1504—1516-ig volt Kolozs megye főesperese. A Codex Amicinusból tudjuk, hogy Johannes de Megretze 1499-ben titkára volt Geréb László plébánosnak.

Ezen állásban bizonyára bő alkalmat volt Gyulafehérvárt epigraphikai leletekre bukkanni és azokat behatóbban tanulmányozni.

Lehetséges, hogy Megericius vagy (Mesericus) utján Rómába is eljutott sok daciai fölirat híre, mert az 1500-ik év körül irt Codex Vaticanus 5250 sz. alatt tartalmaz olyent: „Fragmenta in Transsylvania prope ecclesia Valachorum in vico Varhel, qui est antiqua Sarmis.

De nem hozza az egész föliratot, hanem félbeszakítván azt, hozzá teszi „cetera abolita“. (A többi meg van semmisítve).

A régészet terén Mezeritschnek méltó kollegája volt az egykori fehérvári nagyprépost Stephanus Taurinus; ez az 1519-ben Bécsben nyomtatott Stauromachijában már közöl római feliratokat Abrudbányáról, Fehérvárról, Kolozsvárról, Zalatnáról és Várhelyről.

Az előbb említett 1838-iki Schematismus Stieröschelnek nevezi őt.

Az 1516—1519-iki években hunyad megyei főesperes volt s egyszersmind vicarius et causarum auditor. A Schematismus nem ismerteti mint nagyprépostot.

Az ő adatai, habár az egyes részleteket tekintve nagyon becsesek, sok helyen hibásak, sőt teljesen helytelenül kerültek ki gyűjteményéből a közönség elé.

Ezen hamis föliratokat vette át a Nagyszébenben született Reichersdorffer az 1550-ben Bécsben nyomtatott „Chorographia Transylvaniae“ című művének I. fejezetébe.

1542-ben Lebel János talmácsi lelkész is irt keveset, de munkája csak kéziratban maradt fön „Memorabilia Transylvaniae“ cím alatt. — Munkája első szakaszában megemlékszik a római gyarmatokról is, de e helyen szintén sok tévedés fordult elő.

Sokkal többet tett a római föliratok tanulmányozása terén Sigler Mihály, ki 1535-ben Nagyszébenben született, több ideig Fehérvárt tartózkodott és 1585-ben Keresztényszegeten mint lelkész halt meg.

Az általa gyűjtött római feliratokat Gruterius híres nagy munkájában felhasználta.

A tudós esztergomi érsek Antonius Verancsics még mint fehérvári kanonok igen élénken vett részt az Erdélyben felkutattott régészeti leletek tanulmányozásában.

Megérdemli, hogy életrajzát egy külön telovlásban ismertessük, annál is inkább, mivel Erdély története legtevékenyebb alakjai közé tartozik ez a nemes főpap.

Erdélyben talált római régiségekről irt továbbá Lazius Farkas (sz. 1504, † 1565-ben Bécsben.) I. Ferdinánd császár

könyvtárosa és historiographusa volt; munkája azonban nem megbízható forrás, mert ugyanazon egy fölíratot Erdélyből két és több lelőhely alatt sorolja föl s e mellett még hibásan értelmezte, illetőleg közölte szövegét is.

Az 1526-ik évben Franciaországban született Clusius Károly, ki 1573-ban Bécsben a botanikus kertnek felügyelője vala, meghalt 1609-ben a Majna melletti Fraukfurthban. Ez a többi között melegen érdeklődően a Gyulafehérvárt napfényre került régiségek iránt is, sok erdélyi adatot gyűjtött, melyeket azután Gruterius szintén felvett nagy művébe.

Nevezetes munkatársunk, munkavezetőnk volt Zamosins István, Erdélyben született magyar fű, ki 1597-ben Páduában már tanuló korában a római fölíratoknak egy részét kiadta az „Analecta Lapidum vetustorum et nonnullarum in Dacia antiquitatum” című művében, miután itt Gyulafehérvárt saját megvizsgálása révén helyesen kidolgozta az anyagot.

Ezen művet Kovachoczky Farkas kancellárnak ajánlotta, kinek fehérvári lakását sok felíratos kő díszítette.

Azon időkben még számos fölírat volt beépítve a székesegyház, a fejedelmi palota és más középületek falaiba. A székesegyház belsejében és a csonka torony északi oldalán mai napig is látható 3 darab.

Két francia teatvér Lenormantius Trnnianus menekültek Törökországból és előkelő helyről nyert ajánlatok alapján Kovachoczky kancellár- és a fejedelmi udvari orvos Blandrata Györgyben vendégszerető urakra akadtak, kiknek szívességéből Gyulafehérvár és általában Erdély nevezetességeivel is megismerkedtek. Ezek közt az egyik menekülő leginkább érdeklődött a római fölíratok iránt s 1597-ben azok közül 35-öt részint Gyulafehérvárt, részint Nagy-Enyeden, Tordán és Nagy-Szebenben följegyzett és azonkívül 11-et, melyet a brassói gymnasiumi rector, Kertzius Pál küldött vele, kinyomatott. Ezek közt van egy Kr. u. 92-ik évi június 14-kén kelt — 1547-ben kiadott — római katonai diploma, melynek leőlhelye még nincsen megállapítva. Talán Berecknél az ojtói szoros közelében találták. Verancsich véleménye szerint ezt a pontot lehetne lelőhelyül elfogadni.

(Vége köv.)

A szentségimádás terjesztésének néhány eszköze.

A papok szentségi társulatának címerén olvashatjuk e felíratot: Adveniat regnum Tuum Eucharisticum! Jöjjön el a Te szentségi országod! Kívánjuk és kérjük azt a boldog időt, amidőn az emberek fölött a legméltóságosabb Oltáriszentségben jelenlevő Isten uralkodjék; óhajtjuk, hogy az emberek mind ismerjék, imádják és szeressék az Oltáriszentséget s magukat annak kormányzata alá helyezték. Ez az ország a világhosság és fénynek országa; oly egyszerű és mégis tisztaságban ragyogó. Akik az Oltáriszentségnek hitökkel és életmódjukkal meghódolnak, az Úr Jézustól csak egy adományt nyernek, de ami minden egyebet magában foglal: a szeretetet; s viszont önmaguk felett is csak egy uralkodó törvényt ismernek: a szeretetet. Ime az ország, melyet az Istenről kérünk! Egész alkotmánya egy szóból áll: Szeretet. Így hívják uralkodóját, így az alattvalókat is, akik nem egyebek mint csupa szeretet. Ha a szeretet tűz, úgy az emberek ez országban járó-kelő és gyújtogató tüzek, melyek mindannyian a szeretet örök forrásához járulva az Oltáriszentségnél gyűlöltek. Szeretet Istenről az embernek: szeretet az embertől Istennek: az az erő, mely e viszonyból ered, az embert az isteni ter-

mészetnek, tehát az isteni tudás, bölcsesség, szentség, boldogság részesévé teszi, megisteníti. Ez az igazi műveltség, e cél felé törtet az igaz haladás, mely azonban az emberiség földi fejlődését meg nem akasztja, csak annak más mozgató erőt ad, az önzés, verseny, testi élv helyett a szeretetet. Akarjuk a földön uralkodóvá tenoi a Szeretetet? Vonjuk az embereket az Oltáriszentséghez: itt kigyűlölnek. Ne mondja senki a szentségi tisztelétről, hogy az a gyakorlati életre semmit sem jelent, az az emberi belvilág foglalkozása, az ott töltött idő gyümölcstelen. Ez az élet gyökere, a szeretet töve, a szeretetben áll az emberi jólét és boldogság élettereje. Terjedjen a szeretet és boldog lessz az ember. Terjesszük a szentségi tisztelét, vele terjed az igaz szeretet. Sokan legyűlnek a szentségi tisztelét terjesztői. Legyen az Úr Jézusnak nemcsak az égben serege kerub és szeráfokból, nőjön a földön is seregge azok száma, kik a szentségi tisztelét terjesztéséért, a szeretet uralmáért küzdenek.

Mit tegyünk a legméltóságosabb Oltáriszentség imáadásának terjesztésére?

Ezen célnak, melynél magaszatosabbat s emberi fárado-lomra méltóbbat nem találunk, első eszköze a könyörgésimáadás. Kérjük Istent, külön-külön mind a három Isteni Személyt arra, hogy az emberek a hit által ismerjék meg Jézusukat az Oltáriszentségben. Könyörgjünk ezért otthon imádkozva, dologközben, az utcán jártunkban, az oltár lépcsőjén az Úr Jézus lábaihoz borulva. Könyörgjünk és kérjük úgy, mint ahogy siró gyermekek zokogva nyugtalan szívvel kéri-
k az édes anyát könyözve és mégis édesen nyájaskodó bizalommal, kitartó szívóssággal, a tapasztalt jószágon való csüg-géssel, amely nem tájt mindaddig, míg meg nem hallgatják. Ne higyjük, hogy e könyörgés fölösleges. Nem, nagyon is szükséges. De hisz Istenből mit kérjünk olyat, amit ő maga is óhaj, akar, ami hogy úgy mondjam az ő érdeke? És mégis kérnünk kell, mert ő akarja hogy kérjük és nem adja meg, ha nem kérjük. Avagy mint atya nem akar-e nekünk mindennapi kenyeret adni? és mégis azt parancsolja, hogy még ezért is könyörgjünk. Akarja és elvárja Isten ezt a könyörgést, mert ő az emberekkel való egyesülést kívánja, s ezt abban éri el, ha az emberek akarata, óhaja az övével egy s ha az ő szeretetének irtalmát az emberi irtalmas szeretettel engedi megindítani, ha az ő örök végzései műveiben az emberi könyörgéssel szerez munkatárait, és ha az ő akaratában az emberi könyörgés karjaival ölelkezik. Azért mondja: kérjétek és adatik nektek.

Az Oltáriszentség szerető imádása terjesztésének másik eszköze az önmegtadó, önsanyargató szenvedés, amellyel könyörgésünk őszinteségét bizonyítjuk. Az imént említett módon csak az tud könyörgni, aki bevesen kívánja azt, hogy a szentségben jelenlevő Jézust ismerjék és szeressék, ilyen heves kívánság csak abból a tisztes lélekből eredhet, amely izzó az Úr Jézus szeretetétől, aki nincs, nem is lehet megelé-gedve azzal az állapottal, amelyben Istenét e közömbös nép körében szemléli s nem is lessz megelegetve, amíg csak egy lelket is tud a földön, amely Jézust nem ismeri, nem szereti. Mindenki ismerje őt, mindenki szeresse őt, mert megérdemli, mert ő végtelenül szeretetreméltó. Am aki látja, hogy nem szeretik az Úr Jézust, az szomorkodik a fölött, bánkódik, kesereg, s fájdalommal egyrészt az Istenétől megvont szeretetet igyekszik pótolni, másrészt könyörgését hatásosabbá akarja tenni, hogy vele Jézus szeretetismeretét a tudatlanok és rosszaknak kieszközölje. Azért a szenvedéshez fordul, melyet az önmegtadás és önsanyargatásban talál. Hogy fájdalmát kifejezze, a megvont szeretetet pótolja, kérésének erejét növelje, mindennap keres, minden órában talál, szűnet nélkül firkész, okos és szemes vágya mindenben fölfedez zisebb nagyobb önmegtadásra vagy önsanyargatásra szolgáló alkalmat, melyet oly mohón ragad lelkehez, mint ahogy a szomszóló gyótrött az italt ajkaihoz. S mert bevesen szereti Jézust, nem fárad bele a szenvedésekbe, nem is éri, sőt inkább kevesli és kicsinyli azt, amit a szentségi Jézus szeretetéből kiáll.

Ki merné állítani, hogy ez a kettős könyörgés Istent

meg nem indítja; latent saját ügyéért! Istent, ki szinte nyugtalanul várja annyi sok kérelem között, mik a földről hozzá emelkednek, mikor akad köztük egy őszint, egy, mely örök jókat lér, mely a legtisztább szándékkal s legteljesebb igazságra támaszkodva magát az Ur Isten ügyét keresi, Isten ezt nemcsak meghallgatja, nem! Tele kézzel hinti áldását és kegyelmét; ezek az imádságok mesze országokba elhatnak s az isteni malaszt megvilágítja az ismeretlenek szíveit s az Ur gyűjt magának imádókat és szeretőket oltárai köré a föld minden részeiben.

Ki ne lelkesülne az ily sikerért, Isten hálás az embernek az ilyen imáért. Föl tehát! lépjünk a szentségi Jézus szent hadseregébe.

Ismét más hathatós eszköze a szentségi tisztelt terjesztésének a példaadás. Ereje azonban csak akkor hat és befolyásol, ha az előbbieket megelőzték, de legfőképp, ha a benső hit meggyőződését fejezi ki, tehát nemcsak ment a tetszvágyás, felléni és keresettségől, hanem benső szerető hevültnékk visszatartatlan csendes és fegyelmzett kitörései. Mi buzdit inkább, mint a megragadó példa, amire annyira rászorúl a vallási gyakorlatban olyannyira gyáva népség. A példaadás a szentségimádás, az Ur Jézus szeretetének nyilvános vallomásában isteni erővel hódít. Az emberek, midőn az isteni jelenlétt hatássa alatt melegdedni kezdenek, szintén várják, hogy kívülről jött befolyás térje szét a feszélyeztettség kötelekét. Ha nemcsak nem szégyeneljük a külső vallomást; de sőt a szeretet bensősége indít és fogva tart hogy az Oltáriszentség előtt megjelenjünk, huzamosabban imádkozunk, nyugodtan, csöndes elmerültségben, az oltár lépcsőjéhez térdelünk, a Szentség előtt, ha beteghez viszik az utcán is letérdeljük, azt a beteghez elkísérjük; a Szentség szellemével, a mi a kinszenvedés és ennek emléke a megengesztelődés, alázat s mindennek felett a szeretet, találjuk alkalmat, hogy amivel szívünk tele van, azt egy két szóval eláruljuk. A példa a meggyőződés tartalmával a legmegyőzőbb szentbeszéd, mely előbb gondolkozóba ejt, aztán megnyer, megindít és követésre kész.

Sokan, talán már is százszor többen lennének, ha gyávák nem volnának. Félre tehát minden emberi tekintettel. Hiszünk és szeretünk és szeretve boldogok vagyunk; tegyük, hogy mások is higgyenek, szeressenek s boldogok legyenek a szentségi Jézus lelket ölelő karjaiban.

Aster.

A marosi esperesi kerület tavaszi koronagyűlése

az idén Akosfalván volt.

Kegyelmes Püspök Urunk 1901—1900. magas szám alatt kiltűzött azon tételét „Hogy, mikép lehetne a koronagyűléseket Borromei Szt. Károly szellemében egy a papság, mint a hívőkre üdvösségének tenni?“ szem előtt tartva, a hívőket ezen, hitközségünknek igen érdeklő eseményre jólőre figyelmeztettem.

A koronagyűlés napján, — dacára, hogy munkaidő volt — különösen az oltáregyleti tagok nagy számban gyűltek össze.

Szentmise előtt a hívők gyóntak s többen a papok közül is. 10 órakor nagyságos *Karácson Márton* apát-főesperes a Legméltóságosabb Oltáriszentség kitétele után „Veni Sancte“t és szentmisét mondott. Mise alatt a hívők ünnepelesen áldoztak. Majd az adoratio után Szabó György alesperes-plebánus szólott szívhez és értelemhez egyaránt: az Oltáriszentség imádságának lelki s testi áldásairól.

Mise után a plébánia lakban az elnököl főesperes a következő beszéddel nyitotta meg a gyűlést:

„Ft. Koronagyűlés!

A kinek lábaitól jöttünk, hogy tavaszi koronagyűléstünk megtartsunk, s fontosabb ügyeinkről behatóbban értekezünk: annak nevében üdvözlöm, mondván D. a J. Kr!

Mélyen tisztelt uraim! A mai értekezletre és tanácsko-

zásra kiltűzött program tárgyai nem valami változatosak, de egy pár pont olyan van abba fölveve, a mely nagy figyelemben részesítendő és tüzetesebb megbeszélgetésre szolgáltató anyagot.

Utolsó gyűlésünk alkalmával a ft. lelkészkező papság a gyűlés tárgyaül nem vette föl Szentségek Jatyának XIII. Leó Pápnak pápasága 25 éves jubileuma különösebb, ünnepelesebb méltatását. De hát a dolog természetéből önként folyik, hogy a midőn az egész keresztény világ gyermeki hódolata, szeretete és lelkesedése rajongja körül azt a nagy férfit, egyházfőt, a ki meghódította a világot, az emberek elméjét és szívét, mert a vönüllő Európá nepeiben a keresztény hitéletet megújította, a ker. erkölcsi élet föllendítésével biztosabb alapjaira helyezte a ker. társadalmat, annak minden irányu fejlődését: mondom a dolog természetéből önként folyik, hogy mi is ez alkalommal is megemlékezzünk Krisztus ősz helytartójáról és gyűléseink történetének lapjain hódolatunkat megörökítsük. Azért kérünk fel ft. Papp János esperes plebánus urat, hogy egy pár szóval méltatni szívekekedjék gyűlésünkön a nagy Pápa öröndetes jubileumát.

A másik fontos ügy, a minek beható és alapos megbeszélése tanácskozáunk tárgysorozatába fölveendő volt: népünk, különösen a székely nép anyagi és erkölcsi bajainak orvoslása, az orvoslás módjaira rámutatni, s az illetékes világi hatalomnak föllhívása azoknak érvényesítésére. Tovább el nem rendezhető, el nem takarható baj előtt állunk. Népünk, s maga a társadalom általában, ezer sebből vérzik. Az általános elszegényedés, az erkölcsök lazulását s ezzel kimondhatlan sok nyomoruságnak fokozását képezi. Önké különösen, k. ft. testvéreim, a kik a nép közt élnek és annak minden dolgait jól ismerik: az okokat is jól látják. Nem is szándékozom azoknak elősorolásával figyelmököt és türelmököt terhelni.

Csak rámutatok a legszembeötlőbb bajra és annak okára, a mely a családi életet s a közérkölciséget megdöbbentően alapjaiban kezdette megrázni. A szeszcs italok rendetlen használása, a mely az egykor tekintélyes vagyonnal bíró családokat is ősi portájukról kidoboltatta, a szolgaság jármát nyomja nyaka közzé, koldussá és földönfutóvá teszi.

A statisztika megdöbbentő adatokkal számol be. Magyarország szeszcs italokra a legközelebbi évben 170 millió frtot adott ki. Az okos nemzetgazdászok egyenesen kimondják, hogy az alkoholizmusnak ez a borzasztó elterjedése magával vonja a legkülönbözőbb testi és erkölcsi bajok egész tömegét. E bajok az utódokra is átöröklődnek, s a cinizmus felé hajtják az illető családokat, fajokat, népet és nemzetet. „Munkakerüléshez, csavargáshoz és fajtalanokodáshoz való hajlandóságot, a hit és erkölcsi érzés tompulását, a szellemi erők gyengülését, stb. stb. viszik be az erekbe, a szivekbe, a lelkekbe. Evazáradatok át a legengesztelenebb elleneségei nemzetünknek nagyobb és biztosabb pusztulást nem okoztak, mint a részegeskedés. A romlás és pusztulást mindenki jól ismeri. Maga az állam sem zárkozhát el. De segíteni magától most már ő sem tud. Legnagyobb baja és büne az, hogy főkorcsmárosnak ő állott be. Existenciáját ehhez kötötte. Most már bajos a kibontakozás és szabadulás. Most, a 12-dik órában, mindenre hajlandó volna, hogy a rombolást további folyamatában föltartóztassa. Szívesen elfogadja a vele közremunkálni kész és alkalmas kezek segítségét. De valamint mindig, ugy ma is, nincs megbizhatóbb társa, mint a kath. egyház, a közérkölcök legfőbb és legbiztosabb őre, támasza. Azért, ha nem akar a nemzeti öngyilkosság bünébe esni, el kell fogadja, meg kell ragadnia az egyháznak feléje kinyújtott mentő kezét. A népet a korcsmából vissza kell vinni a templomba. Istenfélelem, vallási gyakorlatok, hitbűség és készségesség nélkül nincs erény, munkaszeretet, a munka bérének megbecsülése és annak istenes felhasználása, mértékletesség és józan élet. Nincs társadalmi rend, becsülte-

teség és nagyobb emberi feladatok iránt való érzék, emberiség, lelkesedés és áldozatkészség.

Most, midőn a baj megvált, midőn a hajlandóság és kedvező alkalom önként mutatkozik, hogy szavunkat felelmejlük, s az orvoslásra a módokat feltárjuk: kell, hogy a lelkeskedő papság ott a hol lehet, s a honnan népünk megmentésére segélyt, támogatást várhat, nyíltan föllépjen, kérjen, követeljen és sürge a maga segítségét a nép megmentésében.

Ezután Pap János alesperes-plebános XIII. Leó Pápa Őszentsége 25 éves pápaságát méltatta, alapos és nagy tudásra valló fölvallásával, melynek végén a papság elénekelte a „Hol Szt. Péter sirba téve“ hymnust.

Ezután következett a gyűlés egyik igen fontos pontja: A kerületi lelkeskedő papságunk kérelme Sándor János főispán és a székhelyföldre kinevezett kormánybiztoshoz a nép erkölcsi és anyagi romlásának megakadályozása tárgyában.

Többek hozzászólása után Szabó György esperes memorandumot fogadtattott el, némi módosítással. E kérelem valóban feltárja a vesélyt, rámutat a bajra s egyuttal módzatokról is gondoskodik, hogy mikép lehetne azt orvosolni.

Iskolai ügyek és évközben beérkezett iratok elintézése után a gyűlés véget ért.

Rövid ebéd után ismét adoratio volt, mely után a papság eltávolzott, hagyván hűvén szívében egy üdvössége, kegyelmeleljes nap szép emlékét.

Ákosfalva, 1902. június hó 16.

Szmolten Pál,

lelkész.

Szent-Antal-gyűlés Kolozsvárt.

Május hó 14-én volt az utolsó szent Antal fölvallás Kolozsvárt. A program a legválogatottabb volt s a művészetek legmagasabb színvonalán állott. Kár, hogy megint októborig kell várnunk, míg ismét ezen élvezetes, erkölcsnemesítő eseményekben részestülünk. Októbertől kezdve tizenennyi ilyen fölvallásban volt részünk s azt hiszem sohasem fogjuk azokat elfeledni. A fölvallások mint a tudomány magas színvonalán állottak, az énekkar precízül betanított énekeivel valószínű művészi estélyekké avatta a gyűléseket. Azonban én csak az utóbbi estélyről akarok számot adni. Nem tudom, mit bámuljak e fölvallásoknál, az irgalmasságot, a buzgóságot, a lelkesedést vagy azt a nagy keresztény szeretetet, a mely csodákat szokott művelni. E fölvallásoknak ugyanis különleges céljuk van. A szent Antal perselybe bedobott néhány fillér a mellett, hogy szellemi élvezetben részesít bennünket, egy magasabb cél szolgálatában áll; mert e néhány fillérből tartják el a szegény, szülőktől megfosztott árva gyermekeket. Ugy látszik, miután társadalmunk ébredezni kezdene hosszú álmából s mintha ahhoz térne vissza, a ki megmondta: „szeresd felebarátodat mint tennen magadat“. Hallottuk a beszámolóit is a szent Antal gyermekmenház 1901. évi működéséről. Huszonegy árva tartottak fönn egy év alatt, valláskülönbség nélkül. A szeretet, az igazi keresztény szeretet nem ismer különbséget az emberek vallása között. És miből tartották föl őket? Azokból a fölvallások alkalmával bedobott fillérekből s néhány emberbarát nagylelkűségéből. Gazdag, szegény egyaránt járult hozzá a fönttartáshoz.

A dologban az oroszlánrészt mégis nagyszágos Pollák Lajos, a máv. főfelügyelőjét és az ő kedves, nemeslelkű feleségét illeti, kik fáradságot nem ismerő buzgalommal a gyűléseket rendezték, illetve a menházat gondozták. Valóban,

csodálat fogja el az embert, hogy akad olyan ember is, a ki társadalmunk szegény, nyomorult árvaival is törődik, tekintve a mai viszonyokat, midőn mindenki csak egoista hajlamainak él s midőn társadalmunk javarészenek jelzava: „do, ut des“. Mert nézzük, hogy keletkezett ezen menház.

Szent Antal, ki szeretetéből senkit sem zár ki, a szegény árva gyermekek részére egy emberbarátot küldött, a ki számukra egy ideiglenes menházat nyitott. Az árvaakat kezdetben a templomban, szent Antal oltára mellett elhelyezett perselyekbe bedobott pénzből tartották fönn. Később eszébe jutott e célra fölvallásokat rendezni. Emlékezzünk vissza ez-élt három évre. A római katolikus gimnázium dísztermének csak néhány első padja volt megtelve. A közönség bizonyos előítélettel viseltetett a fölvallások iránt. De nem volt a közreműködő énekkar a s a mi volt, az se állott hat tagnál többől. Megyés püspök ur Ő Méltósága azonban egyszer szerencsétlente magas megjelenésével a gyűlést s azóta a közönség előítélete is megszűnt, úgy, hogy a gimnázium díszterme sokszor szűknek bizonyult a nagyközönség befogadására. Az énekkar is megerősödött. Kolozsvár legjobb erői szerepelnek benne. De a pénztár is gyűlésről-gyűlésre gyarapodott. Az árva szám, mely kezdetben igen csekély volt évről-évre nagyobbodott. A régi pap-utcai lakás, csekélynek találtatott s nagyobb lakásra volt szüksége. Sőt válságos helyzetbe is került egyszer. De a derék emberbarátok a közönséghez intézett buzdító szava és ügyes gazdálkodása annyira vitte a dolgot, hogy most fölösleggel dolgozik és a társadalom s az emberiség javára a legnagyobb buzgalommal működik. S mi működött itt közre? Nemde a keresztény szeretet, az istenfélelem, mely a hegyeket is képes megmozdítani helyükből. Egy néhány ily emberbarát és társadalmunk megvan mentve. S ki menti meg? A nagy Szent, a ki üdvözölnk részéről sokszor gúnynak s neveltségnek van kitéve.

Nem lehetne-e ezt minden városban megtenni, a hol arra alkalmas egyének vannak? Nem hatna-e jobban erkölcsi fölfogásunkra s egész vallásos meggyőződésünkre egy-egy ilyen fölvallás, mintha a színházak frívol és léha darabjait megsemlélőnk? S oly nagy fáradsággal jár-e ez? Oh, azt hiszem, a fiatal emberek mindenütt szívesen vállalkoznak egy a szavalatokra, mint az énekkarban való közreműködésre. A hölgyekről nem is beszélék? Hiszen azok csupa készség és öröm ott, a hol irgalmasságot kell gyakorolni. A nő szíve a gyöngédség és a szeretet tárbáza. Rajta tehát hazám hölgyei s férfiai, vegyék kézbe a szent Antal ügyet s közreműködéstekkel segítsék társadalmunk elhagyott gyermekeit. A dolog nem kivihetetlen, példa rá Kolozsvár lelkes katolikus közönsége.

Zalai János.

TANÍTÁS ÜGY.

A tanítói fizetések rendezése.

A külföldi kerületben felvetett kérdés: „A róm. kath. elemi iskolai tanítók fizetését hogyan lehetne az egész egyházmegyében úgy rendezni, hogy az állami tanítókéval egyenlő legyen?“ „elégé fontos; megoldása égető szükséglet; keressük tehát a módzatokat.“

Megebróalom.

Ha az a jövő, a kié az iskola, az erdélyi róm. kath. egyházmegyének alig van sürgősebb feladata, mint a néptanítók fizetésének biztosítása. Máskép nem tarthatjuk meg a multat a jövőnek, nem lehetnek népiskoláink a jövőben a katholicitás forrásai, a mint azok voltak a multban.

Ma már sokszor kell kiírni tanítói állásokra a pályázatot, a míg egy pályázó akad, mert igen természetesen képezdeinkben végzett ifjaink is inkább pályázzák meg az 1000—1200 koronás állásokat, ha államiak is, mint a 6—800-okat. Ismeretes ez a központban is.

Akarjuk-e a multat biztosítani a jövőnek? Csak úgy lehet, ha ami tanítóink fizetése is az 1000 koronától kezdődik.

Elemi iskolai alapunk vajmi csekély; magunk erejéből tehát alig leszünk képesek arra. „Akczióba kell lépni az állammal.“ Ha ad oculos ki lesz mutatva, hogy iskoláink valamint a multban, úgy a jelenben is ugyanazért a nemzeti ideálért lelkesednek, a miért az állami iskola buzog: akkor a közoktatási kormány sem vonhatja meg saját céljától, a nemzeti neveléstől támogatását.

Ha, mert meggyőződött középiskoláink magyarságáról és azokat támogatja: miért vonná meg jóindulatát a népis-koláktól, a közép-iskola alapjaitól?

Legujabb divat: a székely mentés. Ennek nyitányát a jól rendezett népis-kolák adják meg.

Nem tudom a tusnádi fűrdőn rendezendő bankettekzés tárgysorozatában benne van-e a székelynépis-kolai kérdés. Ha nincs, bele kell venni, és pedig tekintettel a különféle vallásokra. Nem kell télni ettől. Minél inkább kerüljük a felekezeti kérdést, annál inkább benne vagyunk.

Milyen szép tér nyílik a székely kormánybiztosnak, ki az erdélyi római katolikus Státus Igazgató Tanácsának is tagja, hogy katolikus népis-koláink érdekében akcióba lépjen; mint kormánybiztos feladatát csak úgy oldhatja meg helyesen a katolikus Státus Igazgató Tanácsának tagja.

Hát a privat székely mentő, Györffy Gyula, ki elemi ismereteit a kánturamtól kapta, nem okosabban cselekednek-e, ha hiven abhoz a talajhoz, a melyből kinőtt, ezt próbálgatná javítani, s nem arra törekednek, hogy a székelytől iskolák államosításának, hanem ellenkezőleg a régi alapon megerősítésének. Ugyis bizonyosan kerülhének meg onnan Györffy Gyulák.

Az erdélyi kath. Státus referense, ki a székely bajok okát közelebből a „Közművelődés“ hasábjain nem mindenben helyes alapon járva, kereste, s azzal megmutatta, hogy a székely akciónak egyik buzgó munkása, hassan oda, hogy a felvetett kérdést a Státus vegye kezébe, indítsa országos mozgalmat s akkor a tisztviselők fizetése rendezésekor, nem csak az állami tanítók lesznek tisztviselők, hanem beoztatnak a rang és jövedelmi fokozatokba mindazon róm. kath. tanítók is, kik a nemzeti ideálnak szolgálnak.

A gyergyói kertüli papság szintén készül a Tusnádi fűrdő bankettek-re: vigye el a felvetett kérdést is. De nem különválva, hanem a katolikus intelligenciával egyetértve. Ki kell venni már azt az ékret, a mely a székely papok és intelligencia közé verődött, s melyet nagyrészen éppen azon körülmény ütött be, hogy vannak jobban fizetett állami tanítók és felekezeti nyomorgók.

A katholicismus ma is az, ami a multban volt. S ha a multban a székely katolikus papság együtt lekesült minden nemzeti ideálért az intelligenciával: miért kell ma annak másképpen lenni?

Ha több irányból indul ki a mozgalom a felvetett kérdés megoldására, akkor az dűlőre jut, s katolikus elemi iskoláink nem szükségből megtűrt, lenézett munkásai lesznek a magyarságnak, hanem elismertek, mint a multban.

A székely földön, már akkor kevés volt az analfabéta, mikor állami iskolákról még szó sem volt.

Már ezelőtt 40-50 évvel a székelyföldi katolikus templomokban a hívek legnagyobb része könyvből imádkozott.

A multat akarjuk-e biztosítani a jövőnek? meg kell oldani a felvetett kérdést.

X. Y.

A magyar nyelv kötelező tanítása.

A közoktatásügyi miniszter körrendeletet adott ki, melyben a következőket rendeli el:

„A magyar nyelv kötelező tanítását a népoktatási tanintézetekben elrendelő 1879. évi XVIII. törvény cikk immár 23 év óta van életben. A törvény bevezető része ezen törvény világos célját abban jelöli meg, hogy a népoktatási tanintézetek minden állampolgárnak kellő módot nyújtsanak arra, hogy ezek a magyar nyelvet elsajátítsák. A rendelkezésemre álló adatok és tapasztalatok engem arról győzték meg, hogy a törvény úgy, miként annak szava és szelleme is követeli, a kívánt eredményt máig sem biztosította.

Állásomból kitolyó köteleességemnek tartom a szentesített törvény rendelkezéseinek az összes nem magyar tannyelvű népoktatási tanintézetekben teljes szigorral érvényt szerezni: még pedig nemcsak azért, hogy a már régen érvényben levő törvényt a maga teljességében végrehajtsam, hanem házáknem magyar aji lakosságnak jól fel fogott érdekében módot akarok annak nyújtani, hogy a magyar nyelvnek, mint államnyelvnek birtokában legyen és az ezzel járó előnyökben az iskolák hibái miatt hátrányt ne szenvedjenek.

Evégből a királyi tanfelügyelőségnek elengedhetetlen és a legfontosabb köteleességévé teszem, hogy a tankertletében levő összes nem magyar tannyelvű népis-kolákat rendre és alaposan vizsgálja meg és ezen iskolalátogatások alkalmával arra terjessze ki gondos és telkismeretes figyelmét:

hogy a tanító birja-e a magyar nyelvet szóban és írásban teljesen és oktatóképeséggel?

A magyar nyelv az összes bármintemű nyilvános népis-kolákban a köteles tantárgyak közé főlvendő.

A heti óraszámok fele mulhatatlanul a magyar beszéd és a magyar írás, olvasás tanítására fordítandó, mert csakis így biztosítható azon cél, amelyet a törvény bevezető részében kijelöl, hogy t. i. minden nem magyar anyanyelvű állampolgár elsajátíthassa a népis-koláiban az állam nyelvét.

Természetes, hogy a tantervben a magyar nyelv tanításánál kitűzött cél az összes nem magyar tannyelvű, tehát a hitfelekezeti népis-kolákra nézve is kötelező, mert a törvény által megkívánt taneredmény minden jellegű iskolára nézve csak ugyanaz lehet.

Itt különösen hangsúlyozom, hogy a népis-kolai magyar nyelvtanítás egyedüli és főcélja, hogy a nem magyar anyanyelvű gyermek a magyar beszédet annyira elsajátítsa, hogy ezen a nyelven s az ő életviszonyainak megfelelően gondolatait magyarul érthetően ki tudja fejezni, továbbá tudjon magyarul folyékonyan olvasni és helyesen írni.

Ezen cél szem előtt tartásával vizsgálja a királyi tanfelügyelőség a nem magyar tannyelvű népis-kolákat és szerezzen meggyőződést arról, vajjon ezen tanításra a miniszteri tantervben megállapított heti óraszám megtartatik-e?

Ezzel kapcsolatosan a miniszter az iskoláknak a tanfelügyelők és iskolaszéki elnökök által való látogatásáról is ad utasításokat.

Az ovodák szünideje. A vallás- és közoktatásügyi min. kir. minister ur 36171 sz. a. 1902 máj. 30-án hivatozóással az 1891. évi XV. t. c. 10. szakaszára, elrendelte, hogy csak 1 bavi szünidő s rendszeren csak a téli bónapokban adható; a nyári szünidő semmi körülmények között meg nem engedhető. Ludokolja pedig ezen rendelkezést azzal, hogy nyáron a szőlők a mezőn és kertekben vannak elfoglalva s azért a kiadodó-intézeteknek már kora reggeltől késő estig állandóan mtkűdésben kell állaniuk, mit ha az óvónő nem teljesítene, fegyelmi vizsgálat alá veszik.

KÜLÖNFELÉK.

— **Apáti benediktio.** Püspök urunk ő méltósága *Imets F. Jákó* éneklő kanonok urat f. h. 18-án, kedden apáttá avatta. A benedikálás tekintettel az új apát lábtöréses bajára a püspöki kápolnában történt. Igen jól hangzottak az új apátnak a szertartás végén az áldó püspökhöz énekelve intézett üdvözlő szavai: ad multos annos! Mi is azt kívánjuk mind a kettőnek. A kegyes főpásztor a ft. káptalan tagjait és az asszisztenseket dőben megvendégelte, mely alkalommal apátpüspök Ur és az új apát szívélyes ovációkban részesültek.

— **Papszentelés.** Püspök urunk *Hadnagy János, Kádár Mátyás, Mindszenti György* és *Szabó Dénes* végzett theologusokat f. hó 24-26-án fogja áldozó papokká szentelni. A felszentelendők megelőzőleg lelki szf. gyakorlatot tartanak, melyeknek *P. Lollók I.* a hirneves és lángbuzgalmu lazarista atya a vezetője.

— **Személyzeti.** Püspök urunk *Miklós István* csikmadarasi plebánost Csik-Szentmártonba, hová a tekintélyes hitközség híveinek bizalma hívta, plebánosnak kinevezte, *Bulló János* gyergyó-csomfalvi plebánost pedig hasonló minőségben Csikmadarasra helyezte át.

— **Zászlószentelés.** Junius 15-én a kolozsvári kegyes-tanítórendi főgymnázium fényes ünnepet ült. A város előkelőinek, a különböző iskolák kiküldötteinek s a főgymnázium tanárainak és ifjúságának jelenlétében e napon szentelte föl Mailáth Gusztáv gróf erdélyi püspök a piaristák templomában a főgymnázium gyönyörű kék selyem zászlaját, a mely az ő-budai „Jó Pásztor“ apáca-zárdában készült. Az ünnepséget megelőzőleg a tanulmányosság meggyónt és megáldozott, főpásztorra kezéből fogadva az „élet kenyérét.“ Utána 10 órákor fényes asszisztencia mellett Pál István apátkanonok, statusi referens celebrálta a szentmisét, a mely után a főgymnázium igazgatója, Erdélyi Károly dr. mondott nagyhatalás szentbeszédet, kiemelve a piarista-rend nevelési elvét: a vallásos hazafiságot. A nagyhatalás szóinkai beszéd után a püspök lépett a szószékre s lelkéből szólva buzdította az ifjúságot hazafiságra és a katolikus egyházhoz való ragaszkodásra. Ez után történt a zászló felszentelése, amelyet átadott a püspök a főgymnáziumi igazgatónak, a ki gyönyörű beszédben emlékeztet meg a távollevő zászlóanyáról, Magyarország egyik nagyszonyáról: Özv. Mailáth György ország-bíróneről. A templomot szorongásig megtöltő előkelő közönség főlemelő érzések között nézte végig az egyházi szertartást. Dőben fényes ebéd volt a kegyes-tanítórendiek ebédlőjében, a melyen jelen voltak: a zászlószentelési püspök Mailáth Gusztáv gróf, Jósika Samu báró, volt miniszter, Béli Akos gróf főispán, Kornis Viktor gróf, a Status világi alelnöke, Bíró Béla apát-kanonok plebános, Pál István és Zomora Dániel kanonokok, Szamosi János dr. egyetemi tanár, a főgymnázium gondnoka és még több egyházi és világi előkelőség. Az ebéd folyamán számos toaszt hangzott el. (A.)

— **Tudományos élet.** Folyó hó 15-én tartotta Gyulafehérvárt az alsófehéregyei történelmi, régészeti és természettudományi egyesület XII. rendes közgyűlését. A közgyűlésen, a melyen *Csató János* kir. tanácsos, ny. alispán, kiváló természettudós elnököt, a tagok szép számban jelentek meg. Az elnöki megnyitó örömmel jelezte, hogy az egyesület gazdag gyűjteményével beköltözött az állandó és Gyulafehérvár város által e célra felajánlott múzeumi épületbe. Azután jelentette, hogy a *miriszlói* csata emlékoszlópa a kiküldött szoborbizottság fáradozásai folytán már elkészült. A szoborbizottság tagjai voltak: Török Bertalan orsz. képviselő, Gáspár János m. ny. főjegyző, Albert Iván főmérnök és Szilágyi Farkas ev. ref. lelkész. — Az elnöki megnyitó után *Imets F. Jákó* apátkanonok üdvözölte a köz-

gyűlést a M. Történelmi Társulat nevében. Átiratban üdvözölték a közgyűlést az Erdélyi Múzeum-Egylet, gróf Kuun Géza a Hunyadm. Tört. Rég. Társulat elnöke. Azután a titkár indítványára elhatározták, hogy gróf Majláth G. Károly erdélyi püspöknek, mint az egyesület védnökének küldöttáegyleg fogják átnyújtani az egyesület most megjelent XI. Évkönyvének egy diszpendányát.

Dr. Kőrödy Péter jelentéséből kiemeljük, hogy a lefolyt társulati évben tartott öt választmányi ülés, s hogy az egyesületnek van 145 tagja, mostan belépett 10 új tag. A *miriszlói* emlék-leleplezésének ünnepe f. é. szept. 14-ére tűzött ki. A múzeum igen jelentékenyen gyarapodott úgy az *apulumi* ásatások, mint egyesek adománya és vásárlásokból, stb. Egyben szomorúan konstatalta a megyei birtokosságuk és az értelmiségnek nemtörődömségét a kulturális mozgalmakkal szemben. — A múzeum jelentés kapcsán dr. Csérni Béla múzeumőrét élénken megjeleneztek. A pézstárnok jelentése szerint a múlt évi bevétel volt: 3417 K. 17 f. kiadás: 3218 K. 74 f. A Hunyadi-emlékre eddig begyűlt 8300 K.

A közgyűlésen dr. Ujfalusi József apát-kanonok tartott felolvastat a *gyulafehérvári székesegyházról*. Abból az elvből indulván ki, hogy, a ki az erdélyi egyházmegyét alapította, az vetette meg a papját a mostani székesegyháznak is. 16 történetiróval bizonyította annak Szent István idejéből való származását. Azután a székesegyháznak különböző időben épült részeit ismertette. Bővebben toglalkozott a Hunyadi-sírokkal az újabb kutatások alapján. A kitűnően összeállított értekezés a jövő Ekvönyvben fog megjelenni.

Végül az üresedésbe jött hivatalok betöltettek és a választmány kiegészített: Ugyészsze dr. Felszegi Lajos ügyvéd, ellenőrré Polónyi Gyula postafelügyelő választott. Választmányi tagok lettek: Zomora D. kanonok, Pál A. főgymn. igazgató, Bodrogi J. és Kárpis J. főgymn. tanárok, Ucsnay István katonalelkész, dr. Lengyel Gy. m. aljegyző, Márczell Elemér gyógyszerész, dr. Gál Béla tisztifgyész, Jónás Adolf nagybirtokos és dr. Elekes Viktor ev. ref. esperes.

— **Öltáregyesületi ügyek.** *Radnóthon, Csik-Ménaságon* 322 taggal, *Szászrégenben* 21 taggal, *Gy.-Tölgyesen* 133 taggal, *G.-Szt.-Imrén* 86 taggal, *Vicén* 495 taggal új egyesület alakult. A *tordai* régi egyesület szintén kimondta a központhoz való csatlakozását, a tagok száma 89. Az egyesületek száma összesen 62.

Dr. *Bundala János* a Zenekölöny szerkesztője 20 koronával alapító tag lett.

Oszdóláról 52 új tagot jelentettek be.

Az emlékfüzetet ajánlom az oltáregyesületi igazgatók és tisztviselők becses figyelmébe. Megrendelhető Papp György nyomdájában Gyulafehérvárt.

Az *euch. congressus* előadásait nyomda alá rendezem, legyenek szivesek a ft. urak a füzetek számáról engem tájékoztatni. Csak így tudhatom meg, hány példányban nyomassam. Legkésőbb junius 30-ig. A füzetet *gratis* küldöm meg.

Az *idei* Directoriumból sajnálatos tévedés folytán junius 28-kan kimaradt a következők jegyzet:

„Hodie est anniversarium defuncti Eppi Francisci Lönhart; in Ecclesia Cathedrali Mis. solemn. de Requiem pro def. Eppo celebranda est. (Ceram. Epp. Lib. II. c. XXXVI).“

Akik Emlékfüzeteket kaptak, alapszabályzatokat és jelvényeket rendeltek, sziveskedjenek az érettek járó összeget július hó elsejéig beküldeni.

Az *Eucharistia* társulat tagsági díja is sokaknál bátralekban van.

— **Közelednek a papi és tanítói szf. gyakorlatok.** Az erdélyi püspök ur ő Méltósága, miként mindenki tudja, ez év július 7-re papi és 15-re tanító szf. gyakorlatot hirdetett Csik-Somlyóra 1800—1902. számú IV. körlevelében. Kétségtelen, hogy a lelki élet illetően nagyobb szabású munkájának gyű-

mölcsé az isteni kegyelem mellett főleg a belső ember dispoziációjától, tehát erkölcsi és szellemi tényezőktől függ: mind a mellett tapasztalhattuk már többször, hogy a külső rend, elhelyezkedés, szükséges és célszerű eszközök kéznél tartása többé-kevésbé félbiztosítéka a sikernek. Hogy tehát e tekintetben az adott viszonyok között mindent megtehessek a szükségesek beszerzésére s a kellő rend biztosítására: Püspök ur ő Méltóságának magas meghagyása szerint testvéri szeretettel kérem a szentgyakorlaton résztvevő papságot és tanítóit, hogy szándékukat *július 4-ig* levelezőúton hozzám bejelenteni s hogy ágy neműt hoznak-e magukkal vagy sem, azt is jelezni mulhatatlanul sziveskedjenek. Így aztán sok fölösleges költség elmarad s a célszerű elhelyezkedésben sem lesz fenakadás. Isten segítsen feltett szándékunkban. Csík-Somlyó, 1902. jun. 17. Bálinth György, finev. int. igazgató.

— **Eucharisztikus csoda.** Hittelen, vagy más valásu ember csak mosolyogjon, mikor fenti címet olvassa, de mi katolikusok legalább is oly joggal hiszünk az egy igaz Istennek a kath. egyházban soha meg nem szűnő csodáiban, mint hisznek uton-utfélen még tudós (!) emberek is valószagos babonákban, spiritisztikus és más hasonló természetű rendkívüliségekben. Az esemény, amelyről szólunk: 1902. január 26-án történt Bourbon szigetén, Saint-André városában. P. Lanbe plébános e napon ayanis a reggeli szent mise előtt (szentségimádási nap volt) kitette az Oltári Szentséget és mikor Offertoriumkor felégett a monstranciában levő szent ostyára, Jézus arcát mint „Ecce Homo“ arcát vélte megpillantani; az arc pedig mintegy felbőltől volt környezve. Egész mise alatt megmaradt ezen látomása, de ő maga is hallucinációnak vélte s azért szent mise után egy ministráns-fiút küldött az oltárhoz, hogy imádkozzék és nézzen a szentség mutatóra (monstrantia); a fiu visszatért és azt állította, hogy egy emberi arcot látott az ostyában. A plébános hasonló próbát tett még egy fiúval, aztán egy szerzetesnővel és egy urinóval, de mind ugyanazt látták. A birszakhamar elterjedt az egész városban és seregestül tódult a nép a templomba és mind látták a szenvedő Jézus arcát válláig, arca fehér bosszu haj és szakállal körítve, az arc végtelen szenvedést fejezett ki. A látomást minden oldalról tisztán lehetett látni. A vecsernye előtt a kép halványodni kezdett és a vecsernye kezdetekor egészen eltűnt. Odaváló művészek le is rajzolták a látomást. Mi ezen eseményt a „Petit messenger du Coeur de Marie“ 1902. januári számából vesszük át. (P. K.)

— **Nyilvános köszönet.** A lajosfalvai új templom belső felszerelésére újabb adakoztak. Öv. báró Wodianer Albertné Bécs 100 kor., Dr. Kun László c. apát kanonok Temesvár 5 kor., Zirci m. kir. püszgyőri biztosság utján 2 kor. 60 fill., Pellet József püspök Esztergom 10 kor., Sliček István kanonok Esztergom 5 kor., Székesfehérvár polgármestere utján 20 kor., Szentés város polgármesterei hivatal 1 kor. 38 fill. Babocsay K. ezredes 2 kor., Enyeter F. alezredes 2 kor., Sárpy Gy. százados 1 kor., Demény B. százados 2 kor., Pfeiffer K. 1 kor., Bariss A. 1 kor., Sándor L. 1 kor., Borbély F. 1 kor., Balló B. 1 kor., gróf Csáky Zs. főhadnagy 1 kor., Krausz A. főhadnagy 1 kor., Virág László főhadnagy 1 kor., Proch J. 1 kor., Czibere J. főhadnagy 1 kor., Török K. főhadnagy 1 kor., Mayer J. főhadnagy 1 kor., Almásy Zs. főhadnagy 1 kor., Csereenyés E. 1 kor., Végh F. főhadnagy 1 kor., Zselyonka J. hadnagy 1 kor., Hajdu Gy. hadnagy 1 kor., Berzsionta K. hadnagy 1 kor., Kovács

Ó. hadnagy 1 kor. Deák Gy. hadnagy 1 kor., Hilberth B. 1 kor., Tóth István hadnagy 1 kor., Mráz H. hadnagy 1 kor., Folverth K. hadnagy 1 kor., Boronkay J. hadnagy 1 kor., Bereczik Arpád Bpest 10 kor., dr. Balits Antal kanonok Győr 6 kor. Veszprémi Káptalantól 10 kor. Viukler József nagy-pépost Nagyvárad 10 kor., Zajnay János Nagyvárad 5 kor., Pánitz Kristófné 2 kor., Rácz Kornelia tanító 1 kor., Bogdándy S. 1 kor., Drágomán Irma 1 kor., Esztegár Mihályné 1 kor., Barthos Dezsőné 1 kor., Vetsán Tódorné 1 kor., Panit Kati 1 kor., Martinovics Ferenc TrenesénTeplic 10 kor., Kutrovatz Ernő kanonok Győr 3 kor., Valter Antal kanonok Pécs 10 kor., Kein Margit Venter 4 kor., özv. Sperlagh Danielné Halas 2 kor., Belky K. apátkanonok Kassa 10 kor., Szolnok város polgármestere utján 10 kor., Baner Rudolf Bpest 50 kor., Hajdunánás polgármestere utján 3 kor. 72 fill. Összesen 328 kor. 70 fill. Jelenleg kimutatott pénz segélyen kívül értékes templomi tárgyakban adakoztak: Pozsonyi oltáregyletől ezüst füstölő tömjéntartóval. Wika öngyűszától Bécs két oltárpedő. Sacre Ceu kolostor Bécs egy gyönyörű kék csulát hozzátartozókkal. Fizessen meg nekik a Mindenható minden testi és lelki jóval! Az igazán nagy-lelkűségekre szorult szegény és elhagyott község lakói együttes fohásza nyerjen meghalgalatást az égen. Kérjük a többi nemeslelkűeket, adományaikat ne vonják meg tőlünk. Lajosfalván, u. p. Kirlibaba Bukovina. Beszedits Bertalan, lelkész.

I R O D A L O M.

* *A ft. hitelenző* és tek. tanító uraknak szives tudomására hozom, hogy a kath. sajtó osztatlan elismerésével fogadott s ma már 800 példányban közkezen forgó: „Hitelenzési vezérkönyv a püspökök hitelenzési számára“ című 2 kötetes és egyh. hatósági jóváhagyással kísért munkám még kapható és pedig 2 külön, díszes kötetbe kötve nálam 14 K. botti ár helyett 8 kor. beküldés esetén bérmentes szállítással, fiztve pedig 5 korona árban a Szt-István-Társulatnál Budapesten. — Somogy-Szent-Lászlón, 1902. jun. hóban, Gosztonyi Jenő plébános.

P á l y á z a t.

— *A szászfenesi* róm. kath. elemi népiskolánál a tanító-női állás elhalálózás folytán Eresdedés jövén, arra ezenel jelen évi július hó 15-ig terjedőleg pályázatot hirdetek. Javaldalmazása évenként a következő: 1. 680 kor. államsegély havi előleges részletekben. 2. A helybeli róm. kath. iskola alaptól 120 kor. utólagos részletekben, még pedig július 1-én 60 kor., december végén 60 kor. 3. Természetheni ideiglenes lakás két csinos szoba, 1 téllyári konyha pincével ellátva, veteményes kert, és egy kútnő-vízű új kút. Köteleessége lesz, az iskola-szék által kijelölendő három osztályban a tanköteles fiúk és leányok önálló tanítása, vallásos nevelése, és a leányokat a női kézi munkában oktatni, mindennap az Isten házába vezetni, egy a tartatni szokott körmenetekre is és rájuk felügyelni. Pályázói kívánó róm. kath. vallásu tanítóknak keresztlevéllel, tanítóknő oklevéllel, s netalan eddigi szolgálataikat igazoló bizonyítványokkal fölzáralt folyamodványaikat a fent jelzett határidőig Szászfenesre (Kölozám.) az iskola-szék elnökségéhez címzve benyújthatják. Szász-Fenesen, 1902. június hó 4-én.

Péter József,
isk. széki elnök.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. Irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: Zlamál Ágost.
Szerkesztőtársak: Eröss József, Kárpiss János, Péter János dr., Wagner Sándor.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.